

Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Demografik Özelliklerinin Analizi

Öğr. Gör. Uğur EYİDİKER¹

Öğr. Gör. Yeşim CAN²

¹Kırklareli Üniversitesi, Babaeski Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü,
ugur.eyidiker@klu.edu.tr

²Kırklareli Üniversitesi, Babaeski Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü,
yesimcan@klu.edu.tr

Özet: Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi, sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olmak üzere gönüllü katılım esasına dayalı olarak 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. 2017 yılında 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nda yapılan değişiklikle Otomatik Katılım Sistemi’ne geçiş yapılmış ve sistem hem zorunlu hem de gönüllülük esasına dayalı bir durum almıştır. Otomatik katılımda gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi’nden farklı olarak katılımcı üst yaş sınırı 45 olarak belirlenmiştir. Sistemin mikro amacına uygun biçimde; hem yıllarca gönüllü katılım hem de zorunlu katılım ile bireyler tasarruf yapmaya yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Ülkenin ekonomik durumu, nüfus yapısı, finansal hizmetlere erişimde bilgi eksikliğinin olması gibi nedenlerle sistemdeki katılımcıların profilleri farklılık göstermektedir. Çalışmada, Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) verilerinden yararlanılarak katılımcıların demografik özellikleri incelemeye alınmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, yaşadıkları il bilgilerine göre, incelenen yıllar arasındaki değişimler gözlenmeye çalışılmış ve otomatik katılımdan sonraki dönemde de katılımcı hareketleri çalışma kapsamına alınarak analiz edilmiştir. Sonuçta, katılımcıların demografik özelliklerine göre gönüllü bireysel emeklilik ve otomatik katılım sistemlerine giriş ve devam durumlarında farklılıklara rastlanmıştır. Bu demografik farklılıklar nedeniyle bireylerin sistemdeki tasarruf eğilimleri de değişiklik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik Sistemi, Otomatik Katılım, Demografik Özellikler

Analysis of Demographic Characteristics of Participants of the Private Pension System in Turkey

Abstract: Private Pension System was set to take effect as of 2003 to operate on a voluntary basis in order to supplement the existing public social security system. Along with the amendment made in 2017 on the Private Pension Savings and Investments System Law no. 4632 of Turkey, Automatic Participation System was launched, and hence, the system acquired both a compulsory and a voluntary nature on the basis of participation. In Automatic Participation System, maximum age limit was designated as 45 years to be deemed eligible for participation unlike the Private Pension System. The system, in compliance with its micro goal, seeks to urge individuals to increase their savings for years ahead both through voluntary participation and compulsory participation. Profiles of participants of the system vary on grounds of the country’s economic situation, population structure and lack of sufficient knowledge on access to financial services. This study attempted to analyze demographic characteristics of participants through the use of data retrieved from Pension Monitoring Center of Turkey. The study tried to address the changes between years selected for the research on the basis of gender, age, province of residence of participants, and also the actions of participants in the period after the launch of automatic participation were included and reviewed within the scope of this study. In conclusion, it was observed that there were differences in participant choices as to whether to enter into and/or to continue to remain in the private pension system and automatic participation system on the basis of demographic characteristics of participants. Besides, by virtue of demographic differences of participants, the propensity of individuals to save varies under the system.

Key Words: Private Pension System, Automatic Participation, Demographic Characteristics

1. GİRİŞ

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), bireylerin aktif çalışma yaşamlarında tasarruf etmelerini, bu tasarrufların uzman portföy yöneticileri tarafından profesyonel olarak yönetilmesini ve emeklilik dönemlerinde ek gelir elde etmelerini sağlayan bir sistemdir. Dünyada bazı ülkelerde kamu sosyal güvenlik sisteminin yerine gelen bireysel emeklilik sistemi, Türkiye gibi bazı ülkelerde ise tamamlayıcı olarak yer almaktadır. Bireysel

Emeklilik Sistemi katılımcıların küçük ve dağınık tasarruflarını finansal piyasaya aktarmalarında önemli bir araç olup katılımcı sayısının, yatırım ve fon tutarının yükselmesi ile finans piyasalarının gelişmesini ve derinleşmesini sağlamaktadır.

Emeklilik sistemlerinin piyasa ve bireyler açısından birçok amacı vardır. Bireylerin ana hedefleri; tüketimin yumuşatılması ve sigortalanmasıdır. Hükümetlerin ana hedefleri ise, yoksulluğun azaltılması ve gelirin yeniden dağıtılmasıdır. Emeklilik tasarımı; nesil ve cinsiyet dâhil olmak üzere emek piyasasını, ekonomik büyümeyi, gelir ve riskin dağılımını etkiler (Barr ve Diamond, 2008: 3). Bu hedefler doğrultusunda; sistemde yer alan katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitimi, yaşadığı il, mesleği, medeni durumu, sosyal güvenlik ve gelir durumu gibi sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik özellikleri, sadece sisteme katılımlarını değil düzenli katkı oranlarını da etkileyebilir (Savaş vd., 2010: 125).

Literatürde bireysel emeklilik ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır ancak katılımcı profilini analiz eden çalışmaya çok fazla rastlanamamıştır. Örneğin; Şahin ve arkadaşları 2010 yılındaki çalışmalarında, Türkiye Bireysel Emeklilik Sistemi'ni cinsiyet perspektifinden incelemişlerdir. Sistemin katılımcı profilinin gelişimi için 2004 yılından 2008 yılına kadar Bireysel Emeklilik Sistemi İlerleme Raporlarından elde edilen verileri kullanarak analiz etmişlerdir. Yazarlar Emeklilik Gözetim Merkezi'nden elde ettikleri katılımcılara ait cinsiyet, yaş, meslek, il, sosyal güvenlik, medeni durum, eğitim, gelir ve katkı payı verilerini değerlendirdiklerinde; katkı paylarında cinsiyet farkının olmadığı, cinsiyete bakılmadan katılımcıların orta ve üst düzey gelire sahip olduğu, eğitim düzeyi, gelir veya yaş artıka katkı payının arttığı, medeni durum ve il dışındaki tüm faktörlerin kadınlar için önemli olduğu sonuçlarını çıkarmışlardır.

Yemez ve Akdoğan (2019) ise çalışmalarında, tüketicilerin bireysel emeklilik sistemi satın alma niyeti ve satın alma davranışlarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Bu amaçla Sivas ili şehir merkezinde yaşayan, kolayda örnekleme yoluyla belirlenmiş 18 yaşından büyük, 430 banka müşterisiyle, yüz yüze anket yöntemiyle verileri toplamışlardır. Analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, Bireysel Emeklilik Sistemi Satın Alma Niyeti değişkeninin müşterisi olunan banka türü ve aracı türü gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini diğer tüm değişkenlere göre bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Bireysel Emeklilik Sistemi Satın Alma Davranışı değişkeninin de aylık gelir, meslek türü, müşterisi olunan banka türü, aracı türü ve sahip olunan bireysel emeklilik sayısı gibi değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Ancak cinsiyet, yaş, medeni durum, aylık gelir, eğitim düzeyi ve diğer aile bireylerinin bireysel emeklilik sahipliği gibi değişkenlere göre ise anlamlı bir farklılık göstermediğini ayrıca yüksek gelir grubundaki bireylerin bireysel emeklilik satın alma konusunda daha düşük gelir grubundakilere göre istekli oldukları sonuçlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Bu çalışma; yıllar içerisinde bireysel emeklilik sistemine giriş yapan, devam eden veya çıkan katılımcıların demografik özelliklerini Emeklilik Gözetim Merkezi verilerine dayanarak incelemektedir. Çalışmanın alan yazınına bu konuda katkı sağlayacağı, bireysel emeklilik şirketlerinin satış ve pazarlama stratejilerine fikir vereceği düşünülmektedir.

2. TÜRKİYE'DEKİ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun amacı, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir (4632 sayılı Kanun, Mad.1).

2.1. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Gelişimi ve Özellikleri

Türkiye'de Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu; 7 Ekim 2001'de yürürlüğe girmiştir ve 27 Ekim 2003'te ilk emeklilik planlarının onaylanması ile birlikte sistem faaliyete geçmiştir. 2001 yılından 2019 yılına kadar katılımcıları en çok etkileyen gelişmeler; devlet katkısı uygulaması ve otomatik katılım sistemidir. 29 Haziran 2012 tarihinde 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 1 Ocak 2013 tarihi itibarı ile vergi matrahından indirim yolu ile kullanılan vergi avantajı uygulaması kaldırılarak devlet katkısı sistemi yürürlüğe girmiştir. 10 Ağustos 2016 tarihinde ise, 6740 sayılı

Resmi Gazete’de yayımlanan ve 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile işverenlerin çalışanlarını otomatik olarak bir emeklilik planına dahil etmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir (Emeklilik Gözetim Merkezi [EGM], 2019, www.egm.org.tr). 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren Otomatik Katılım Sistemi (OKS) ile birlikte işverenler; Türk vatandaşı veya 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olup kırk beş yaşını doldurmamış olanlardan; 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre çalışmaya başlayanlar ile 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20’nci maddesi kapsamında kurulmuş olan sandıkların iştirakçisi olarak çalışmaya başlayanları Kanun hükümlerine göre düzenlediği bir emeklilik sözleşmesiyle emeklilik planına dâhil etmek zorundadır (4632 sayılı Kanun, Ek Madde 2).

Sistemdeki katılımcılar lehine belirlenen ve uygulamaya konulan kanunlar veya değişiklikler; katılımcıların sisteme giriş yapmasını veya sistemde tasarruf etmeye devam etmesini etkilemektedir. Sistemdeki katılımcıların sayılarında, katkı paylarında veya gönüllü katılım ile otomatik katılım tercihlerinde yaklaşık 16 yıl boyunca değişiklikler yaşanmıştır. Ancak sonuca bakıldığında yani katılımcı sayısına ve sistemin fon büyüklüğü incelendiğinde; Bireysel emeklilik sisteminin hala istenen sayılara ulaşamadığı ve fon getirilerinde beklenen getirilerin elde edilemediği açıktır.

Bireysel Emeklilik Sistemi’nin Türkiye’de sürdürülebilir olması, güvenilirliğinin artması ve doğal olarak atılımcı sayısının ve yatırım tutarlarının yükselmesi için daha çekici özelliklerinin de olması gerekmektedir.

Bireysel Emeklilik Sistemi’nin genel kuralları ve kanun maddeleri ile gönüllü ve otomatik katılım özellikleri dikkate alınarak, bireylerin sisteme giriş yapmalarını ve sistemde devam etmelerini sağlayan cazip özellikler ile bireylerin sistemden caymasına ve çıkmasına neden olan cazip olmayan özellikler maddeler halinde aşağıda verilmektedir.

Bireyler Açısından Sistemin Cazip Özellikleri:

- 1- Sistem bireyleri birikim yapmaya teşvik eder.
- 2- Bireylerin küçük tasarruflarının uzman portföy yöneticileri tarafından değerlendirilmesini sağlar.
- 3- Bireylerin tasarruflarıyla hisse senedi fonu, altın fonu, likit fon gibi farklı yatırım araçlarını kullanmasını sağlar.
- 4- Bireyler, fon dağılımlarını kısıtlı da olsa (yılda 6 kez) değiştirebilirler.
- 5- Bireysel emeklilik firmalarının emeklilik planlarında farklı olarak sunulmuş olan 24 saat ambulans hizmeti, psikolog hizmeti, hobi eğitimlerinde indirim vb. ek avantajlardan bireylerin yararlanmalarına olanak verir.
- 6- Her yatırılan katkı payı için yatırılan %25 devlet katkı payı bireylerin toplam birikimini artırır.
- 7- Birden fazla gönüllü bireysel emeklilik sözleşmesine sahip olan birey, birinden emekli olma şartını taşıması durumunda diğerinden de aynı şartlarla emekli olma hakkını kullanabilir.
- 8- Emekli olma hakkı kazanıldığında, birey birikimlerini isterse tek seferde veya emekli maaşı gibi aylık olarak alabilir.
- 9- Gönüllü bireysel emeklilikte aylık tasarruf tutarı belli sayıda istenildiği zaman emeklilik planı dâhilinde değiştirilebilir.
- 10- Gönüllü bireysel emeklilikte katkı payı ödemeye yani tasarruf yapmaya ara verilebilir.
- 11- Gönüllü bireysel emeklilikte sisteme girişte başlangıç fonu adı altında başlangıçta belli bir tutar sisteme aktarılabilir veya süreçte ek ödemeler yapılabilir.
- 12- Gönüllü bireysel emeklilikte sözleşmenin bulunduğu emeklilik şirketi bireyin talebiyle değiştirilebilir.
- 13- Gönüllü bireysel emeklilikte ayrı şirketlerdeki bireysel emeklilik hesapları birleştirilebilir.

- 14- Gönüllü bireysel emeklilik sistemi sosyal güvencesi olmayan bireylere ve özellikle ev kadınlarına emeklilik fırsatı verir.
- 15- Gönüllü bireysel emeklilik sisteminde yabancı uyruklu bireyler de sistemde tasarruf yapabilir.
- 16- Otomatik Katılım Sistemi'nde (OKS) giriş aidatı ve yönetim gideri kesintisi bulunmamaktadır.

Bireyler Açısından Sistemin Cazip Olmayan Özellikleri:

- 1- 10 yılı doldurmadan sistemden çıkılması durumunda yatırılan tutarın getirisi üzerinden yapılan vergi kesintisi yüksektir.
- 2- Gönüllü bireysel emeklilik sisteminde emeklilik şirketi, katılımcının sisteme ilk kez katılması sırasında ve yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması halinde giriş aidatı talep edebilir.
- 3- Gönüllü bireysel emeklilik sisteminde emeklilik şirketi, yönetim gideri kesintisi yapabilir.
- 4- Sistemde fon varlıkları veya fon gelirleri üzerinden belli oranlarda fon işletim masrafı kesintisi yapılmaktadır.
- 5- Portföy yönetim şirketlerinin fonları iyi yönetememesi durumunda istenen getiri sağlanamayabilir.
- 6- Sistemde ödemeye ara verilebilir ancak ara verme süresi boyunca katılımcının birikiminden ek yönetim gideri kesintisi alınabilir.
- 7- Sistemde devlet katkısı hesabındaki tutarın tamamına hak kazanılabilmesi için emeklilik, vefat ve maluliyet hallerinden birinin yaşanması gerekir.
- 8- BES hakkında tam bilgi vermeyen, örneğin kesintiler ile ilgili bilgileri paylaşmayan bireysel emeklilik araçları ve banka çalışanları sistemde görev yapmaktadır.
- 9- Türkiye'de BES fon büyüklüğünün yüksek olmaması nedeniyle hem kesintiler yüksektir, hem de fon getirileri istenildiği gibi değildir.
- 10- Bireylerin diğer yatırım araçları konusunda BES'ten daha fazla bilgisi vardır. BES'in tam bilinmemesi güveni azaltmaktadır.
- 11- Otomatik katılımda birey istediği tutarı değil, prime esas kazancın %3'ünü sisteme aktarabilir.
- 12- Otomatik katılım sisteminde emeklilik planı değişikliğine birey kendisi karar verememektedir.
- 13- Otomatik katılım sisteminde birey emeklilik şirketi değişikliğine kendisi karar verememektedir.
- 14- Otomatik katılım sisteminde başlangıç fonu veya ek ödeme gibi ekstra tasarruf edebilme seçeneği bulunmamaktadır.

Bireyler için Bireysel Emeklilik Sistemi'nin cazip özellikleri daha da artırılmalı, cazip olmayan özellikleri ise pozitif sonuç yaratacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

3. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde; katılımcı sayıları, otomatik ve gönüllü katılımda bireysel emeklilik sözleşme sayıları ile katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek dağılımları gibi unsurlar incelenmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre sistemde devam etme veya ayrılma sayıları ayrıca ikamet yerlerine göre en fazla katılımcının bulunduğu iller hakkında da bilgiler verilmektedir.

3.1. Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Demografik Özelliklerinin Analizi

Türkiye'de gönüllü bireysel emeklilik sistemi 2003 yılında yürürlüğe girmiştir ve hala devam etmektedir. Bireyler gelirlerinin tüketmedikleri kısmının tamamını veya belli bir oranını sistemde farklı finansal araçlarda değerlendirebilmektedirler. Gönüllü katılım olması nedeniyle katılımcı aynı şirketten veya başka emeklilik şirketinden istediği kadar bireysel emeklilik sözleşmesine sahip olabilir. Buradaki tek kısıt katılımcının tasarruf etmek istediği tutardır. Bu nedenle sistemde katılımcı sayısından çok sözleşme sayısı bulunmaktadır.

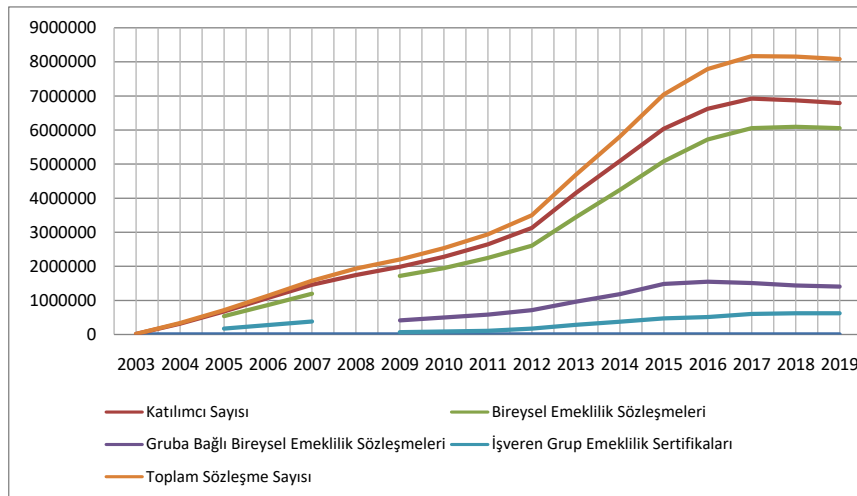

Emeklilik Gözetim Merkezi'nden edinilen bilgilere göre 20 Eylül 2019 tarihi itibarıyla 6.800.067 kişi gönüllü bireysel emeklilik sisteminde katılımcı olarak yer almaktadır ve sistemde toplam fon büyüklüğü 106,6 milyar TL'dir. Gönüllü sistemde 6.063.107 adet bireysel sözleşme, 1.406.284 adet gruba bağlı bireysel sözleşme ve 620.799 adet işveren grup emeklilik sertifikaları olmak üzere toplam 8.090.190 adet sözleşme bulunmaktadır.

Grafik 1, gönüllü bireysel emeklilik sistemindeki katılımcı ve sözleşme sayılarının 2003-2019 yılları arasındaki trendi hakkında bilgi vermektedir.

Grafik 1'den de açıkça görülebildiği üzere, gönüllü bireysel emeklilik sistemindeki toplam sözleşme sayısı katılımcı sayısının üzerinde bulunmaktadır. Bu durum sistemdeki katılımcıların bazılarının birden fazla sözleşmesi olduğunu doğrulamaktadır. 2003 yılından 2017 yılına kadar bir önceki yıla göre her zaman artış gösteren katılımcı ve sözleşme sayıları, 2017 yılından 2018 yılına geçişte düşüş göstermiştir. Bunun nedeni Türkiye'de 1 Ocak 2017 tarihinde Otomatik Katılım Sistemi'ne geçiş yapılmasıdır.

Grafik 1: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcı ve Sözleşme Sayıları (2003-2019)

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 25/09/2019. (2019 yılı için 13/09/2019 tarihli veri kullanılmıştır.)

2017 yılında gönüllü katılımcı sayısı 6.924.945 kişi iken 2018 yılında bu sayı 49.059 kişi azalarak 6.875.886 kişi olmuştur. Sistemde genel olarak her yıl bir önceki yıla göre gönüllü katılımcı sayısı minimum %10 artarken 2017 yılında bir önceki yıla göre gönüllü katılımcı sayısı sadece %4 artış göstermiş, hatta 2018 yılında bu oran %1 azalışla gerçekleşmiştir. 2003 ve 2019 yılları arasında bir önceki yıla göre gönüllü katılımcı sayısının en fazla arttığı yıllar; sistemin ilk yılları olan sırasıyla 2004, 2005 ve 2006 yılları olurken en düşük olduğu yıllar ise; otomatik katılım sisteminin kabul edildiği ve faaliyete geçtiği 2016, 2017 ve 2018 yılları olmuştur.

Bunun yanı sıra 2017 yılında gönüllü sistemde toplam sözleşme sayısı 8.169.198 adet iken azalarak 2018 yılında 8.155.521 adet olmuştur. 2018 yılında bir önceki yıla göre sözleşme sayısının azalışı gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmelerinden kaynaklanmış, bireysel emeklilik sözleşmeleri ve işveren grup emeklilik sertifikalarının sayısı ise artmıştır. Sistemde genel olarak her yıl bir önceki yıla göre gönüllü katılımda bireysel emeklilik toplam sözleşme sayısı minimum %11 artarken 2017 yılında bir önceki yıla göre toplam sözleşme sayısı sadece %5 artış göstermiştir. 2003-2019 yılları arasında bir önceki yıla göre toplam sözleşme sayısının en fazla arttığı yıllar; sistemin ilk yılları olan sırasıyla 2004, 2005 ve 2006 yılları iken en düşük olduğu yıllar ise; yine katılımcı sayısında olduğu gibi otomatik katılım sisteminin kabul edildiği ve faaliyete geçtiği 2016, 2017 ve 2018 yıllarıdır.

Gönüllü Bireysel Emeklilik Sisteminde katılımcılarının yaş dağılımını gösteren Tablo 1'de en dikkat çeken verilerden biri, 2003 yılından 2014 yılına kadar her yıl 25-34 yaş arası katılımcı sayısının diğer katılımcı yaş dağılımlarına göre yüksek, ancak 2014 yılından sonra 35-44 yaş arası katılımcı sayısının diğer katılımcılara

göre yüksek olmasıdır. 2014 yılındaki bu kırılmanın, 2013 yılında yürürlüğe giren devlet katkısı sistemi nedeniyle gerçekleştiği öngörülebilir.

Ayrıca tablo Türkiye’de gönüllü bireysel emeklilik sistemine en fazla 25-44 yaş arasındaki bireylerin girişi yaptığını da göstermektedir. Hatta incelenen yıllar arasında, genç nüfusun yüksek olduğu ama zamanla orta yaş grubunun giderek yükseldiği ülkemizde; 45-55 yaş arası gönüllü katılımcı sayısının her yıl 25 yaş altı katılımcı sayısından fazla olduğu da görülmektedir. Yıllar itibarıyla bu oran giderek artmış, 2018 yılında aradaki kat sayı 4,83’ e çıkmıştır. Bu durum Türkiye nüfusunun giderek yaşlandığının açık bir göstergesiyken, genç bireylerin de geleceğe yönelik tasarruf yapmadığını veya tasarruf aracı olarak bireysel emeklilik sistemini tercih etmediğini ortaya çıkaran bir veridir. Gençlerin 56 yaşına kadar tasarruf yapabileceği, yatırıma yönlendirilen katkı paylarının daha uzun süre sistemde kalabileceği ve emeklilik yatırım fonlarının uzun vadede daha iyi gelişebileceği ile getirilerinin yükselebileceği düşünülerek gönüllü bireysel emeklilik sistemine gençlerin katılımın daha cazip hale getirilmesi için çalışmalarının yapılması önemlidir.

Tablo 1: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Yaş Dağılımı

Yıllar	25 yaş altı	25-34 yaş	35-44 yaş	45-55 yaş	56 yaş ve üzeri	Toplam
2003	827	5.342	4.998	3.723	355	15.245
2004	27.323	132.011	106.193	44.593	4.137	314.257
2005	54.480	273.557	222.494	103.172	12.439	666.142
2006	80.185	428.632	360.283	177.769	26.781	1.073.650
2007	106.925	579.060	485.578	246.928	39.213	1.457.704
2008	122.129	687.539	581.450	302.390	51.846	1.745.354
2009	130.082	768.511	662.383	361.400	65.946	1.988.322
2010	136.970	869.568	755.898	433.448	85.594	2.281.478
2011	155.800	986.991	880.952	503.097	112.737	2.639.577
2012	185.576	1.137.892	1.058.646	594.389	142.530	3.119.033
2013	261.036	1.436.453	1.399.488	816.906	213.073	4.126.956
2014	318.912	1.678.583	1.718.002	1.048.712	298.450	5.062.659
2015	370.127	1.897.073	2.036.921	1.287.595	412.436	6.004.152
2016	401.934	1.971.717	2.250.824	1.473.121	528.163	6.625.759
2017	393.491	1.927.972	2.349.778	1.626.328	625.046	6.922.615
2018	351.532	1.792.975	2.319.899	1.701.181	710.299	6.875.886

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 25/09/2019

Tablo 2, gönüllü bireysel emeklilik sistemine en fazla katılım sağlayan 20 ili göstermektedir. Gönüllü katılımda en yüksek katılımcı sayısı; metropol kentler İstanbul, Ankara ve İzmir’den sonra sırayla Antalya, Bursa ve Kocaeli illerinde bulunmaktadır. Tablodan görüleceği üzere, katılımcı sayısının yüksek olduğu iller genelde Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde yer almaktadır.

Tablo 2: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının İllere Göre Dağılımı

İller	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.08.2019
İstanbul	1.869.767	1.966.262	1.921.622	1.895.039
Ankara	611.931	633.408	629.234	618.369
İzmir	471.503	481.309	478.612	471.182
Antalya	280.419	286.604	286.744	286.004
Bursa	260.406	278.868	275.998	270.673
Kocaeli	173.240	184.586	180.811	177.045
Adana	175.756	179.171	174.893	171.436
İçel	139.667	146.050	145.612	144.284
Muğla	134.037	137.687	137.214	135.601

Konya	126.518	132.424	135.862	135.402
Denizli	102.929	108.638	108.389	107.045
Manisa	102.062	107.271	108.838	107.272
Balıkesir	101.109	104.952	105.006	104.139
Aydın	101.182	105.687	106.586	106.609
Tekirdağ	91.602	93.824	91.610	89.711
Hatay	90.589	95.583	95.751	95.375
Gaziantep	91.050	95.637	96.581	95.827
Kayseri	85.728	90.305	91.314	90.864
Samsun	89.992	92.866	91.706	90.095
Eskişehir	85.101	91.754	90.583	88.819

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 25/09/2019. (Katılımcı sayısı bakımından en yüksek ilk 20 il incelemeye alınmıştır.)

Gönüllü bireysel emeklilikte, son dört yıl boyunca ilk yirmi ilde katılımcı sayısında en yüksek artış olan il %7,02 ile Konya ilidir. Ağustos 2019 ile Aralık 2018 arasındaki değişim incelendiğinde ise, katılımcı sayısındaki en yüksek ve incelenen iller arasında tek artış %0,02 ile Aydın ilinde gerçekleşirken en yüksek düşüş %2,08 ile Kocaeli ilinde gerçekleşmiştir.

Gönüllü bireysel emeklilik sisteminde yaşlara ve illere göre katılımcı profili analiz edildikten sonra cinsiyete hatta medeni duruma göre katılımcı özelliklerinin incelenmesi uygun olacaktır ancak kanunla görevlendirilmiş resmi olarak veri sunmaya yetkili Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından istenen veriler ayrıntılı bir şekilde yayınlanmamaktadır. 2017 yılı Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu'ndan elde edilen bilgiye göre, 2017 yılı sonu itibarıyla yürürlükteki sözleşmelerde BES'e dahil olan nüfusun yaş ortalaması 40,1 iken toplam fon büyüklüğü ağırlıklı BES yaş ortalaması 46,1 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcılara ait toplam fon büyüklüğünün %56'sına erkek, %44'üne kadın katılımcılar sahiptir (EGM, 2017: 28).

Tablo 3; sisteme gönüllü katılan katılımcıların mesleklerinin dağılımı göstermektedir. 2015, 2016 ve 2017 yılı verileri incelendiğinde serbest meslek sahibi bireylerin gönüllü katılımının diğer meslek gruplarına kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenirken, oranda her yeni yılda düşüş olduğu da dikkatlerden kaçmamalıdır. Aynı yıllar içerisinde ev hanımlarının, öğrencilerin, SGK emeklisinin, teknisyenlerin, doktor ve eczacılar ile çiftçilerin ayrıca diğer grubunun oranları artarken, memurların, işçilerin, mühendislerin oranı azalmıştır.

Tablo 3: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Mesleklerinin Dağılımı (%)

Yıllar	Ev Hanımı	Memur	Öğretmen	Öğrenci	Serbest Meslek	İşçi	Emekli (SGK)	Mühendis	Teknisyen	Doktor/ Eczacı	Bankacı	Çiftçi	Diğer
2015	16,6	9,6	6,4	1,7	27,6	15,8	4,1	2,4	1,7	2,4	3,5	2,4	5,8
2016	16,6	9,5	7,0	2,2	26,0	15,6	4,1	2,4	2,0	2,5	2,7	3,1	6,2
2017	17,1	8,4	6,1	2,6	25,3	15,6	4,9	2,3	2,4	2,7	2,8	3,2	6,5

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019. (Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Mesleklerinin Dağılımı EGM'nin raporlarında 2015 yılından itibaren yer almaktadır. Veriler "Meslek" bilgisi belirli olan katılımcıların dağılımını göstermektedir.)

Fon büyüklüğü dağılımına göre katılımcıların meslek gruplarını incelememize olanak veren Tablo 4'te ise 2011-2017 yılları arası veriler bulunmaktadır. Yedi yıl içerisinde fon büyüklüğünün mesleklere göre dağılımında en yüksek orana sahip olan meslek grubu genelde %25 ve üstü ile serbest meslek erbaplarıdır. İncelenen yıllar arasında, genel olarak SGK emeklilerinin, işçilerin, öğretmenlerin, memurların fon büyüklüğü içerisindeki oranı artış gösterirken, serbest meslek grubunun, ev hanımlarının, mühendislerin, bankacıların, doktor ve eczacıların ayrıca diğer meslek grubu sahiplerinin oranı düşüş göstermiştir.

Tablo 4: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Fon Büyüklüğünün Katılımcılarının Mesleklerine Göre Dağılımı (%)

Yıllar	Ev Hanımı	Memur	Öğretmen	Öğrenci	Serbest Meslek	İşçi	Emekli (SGK)	Mühendis	Teknisyen	Doktor/ Eczacı	Bankacı	Çiftçi	Diğer
2011	14,4	6,0	3,8	-	27,5	8,7	2,2	7,3	-	8,1	6,1	-	15,9
2012	15,0	5,4	2,9	-	29,1	7,2	4,0	6,4	-	9,2	6,2	-	14,6
2013	16,1	6,1	3,5	-	28,9	8,0	3,8	6,2	-	8,2	6,2	-	13,1
2014	16,0	7,1	4,1	1,3	28,3	8,5	3,6	5,9	-	7,3	6,9	-	10,9
2015	16,3	7,9	4,8	1,3	27,5	9,5	4,8	5,8	-	6,7	6,0	-	9,4
2016	16,1	8,2	5,3	1,4	26,1	9,3	5,6	6,0	1,1	6,6	5,2	-	9,0
2017	15,5	7,6	4,9	1,4	25,1	9,2	6,9	5,8	1,3	6,7	5,4	1,0	9,2

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019. (Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Mesleklerinin Dağılımı EGM'nin raporlarında 2015 yılından itibaren yer almaktadır. Veriler "Meslek" bilgisi belirli olan katılımcıların dağılımını göstermektedir.)

Tablo 5'te sisteme gönüllü katılım gösteren bireylerin gelir durumlarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Tablodan da görüleceği üzere, 2005-2017 yılları arasında asgari ücretli veya altında gelire sahip olan katılımcıların katılım oranı yıllar geçtikçe azalmıştır. 2005 yılında %14 olan bu oran 2017 yılında %1,4'e kadar gerilemiştir. Bu durumun iki sebebi olabilir: Birincisi, yıllar içerisindeki ekonomik gelişmeler nedeniyle asgari ücretin satın alma gücü düşmüştür ve birey gelirinden tüketime daha fazla pay ayırdığı için tasarruf yapamıyor olabilir. Özellikle 2008 yılında %16,4'lük düşüşün olması tüm dünyayı etkileyen global finansal krizden Türkiye'nin de etkilendiği gerçeğini yansıtmaktadır. İkincisi, birey tasarruf yapıyor ama bireysel emeklilik sistemini tercih etmiyor ve başka tasarruf araçlarını kullanıyor olabilir. Bu durumda, hem Türkiye'nin tasarruf oranlarının incelenmesi hem de sistemin güvenilirlik algısının sorgulanması gerekmektedir.

Tablo 5: Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının Gelir Aralıklarına Göre Dağılımı Oranı (%)

Yıllar	$x \leq AÜ$	$AÜ < x \leq 2 * AÜ$	$2 * AÜ < x \leq 3 * AÜ$	$3 * AÜ < x \leq 6 * AÜ$	$6 * AÜ < x \leq 10 * AÜ$	$10 * AÜ < x$
2005	14,0	19,0	45,0	7,0	11,0	4,0
2006	18,0	26,0	39,0	7,0	8,0	2,0
2007	17,0	22,0	42,0	8,0	9,0	2,0
2008	0,6	15,9	68,6	1,8	8,3	4,8
2009	0,9	19,9	60,1	3,9	9,8	5,4
2010	1,0	23,7	51,0	5,8	11,7	6,8
2011	0,8	25,7	46,4	7,5	11,9	7,7
2012	0,6	30,5	42,1	8,4	10,8	7,5
2013	0,5	30,4	41,1	8,2	12,0	7,8
2014	0,5	30,2	40,1	7,4	13,1	8,7
2015	0,5	31,5	38,2	6,7	13,7	9,4
2016	0,5	33,7	35,2	6,7	13,6	10,3
2017	1,4	32,4	36,5	7,8	11,2	10,7

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019. (Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi'nde katılımcıların gelir aralıklarına göre dağılımı 2005 yılından itibaren verilmiştir. Tablodaki veriler yürürlükteki sözleşmelere göre katılımcıların gelir aralıklarına göre oransal dağılımıdır. Gelir aralığı bilgisi iletilmiş olan katılımcıların verileri kullanılmıştır.) (AÜ: Asgari Ücret)

Tablo 5'ten de görüleceği üzere, asgari ücretin 10 katından daha fazla gelire sahip olan katılımcılar gönüllü bireysel emeklilik sistemine taleplerini ve paylarını son yıllarda artırmışlardır. Asgari ücretin iki katı ile üç katı arasında gelire sahip olan bireylerin katılımcılar içerisindeki oranı 2008 yılında çok ciddi bir şekilde artış göstermiş ve %68,6 olarak gerçekleşmiştir. Ancak yıllar içerisinde bu gelir grubunda yer alan katılımcıların oranı da düşmüştür. En son yayınlanan 2017 yılı verilerine göre, gönüllü sistemde asgari

ücretin iki katı ile üç katı arasında geliri olan katılımcıların oranı %36,5 ile en yüksek iken asgari ücretten daha az gelire sahip katılımcıların oranı %1,4 ile en düşük oran olarak gerçekleşmiştir.

Gönüllü bireysel emeklilik sisteminde üç farklı sözleşme yani katılım seçeneği bireylere sunulmaktadır. Katılımcılar bireysel sözleşme veya bir gruba bağlı bireysel sözleşme ya da işveren grup emeklilik sözleşmesi ile sisteme giriş yapabilirler.

Tablo 6: Katılımcı Sayılarının Sözleşme-Sertifika Türlerine ve Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı (%)

Yıllar	Bireysel Sözleşme		Gruba Bağlı Bireysel Sözleşme		İşveren Grup Emeklilik Sertifikası		Toplam	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2012	61,3	38,7	55,3	44,7	62,6	37,4	59,7	40,3
2013	60,5	39,5	54,5	45,5	63,9	36,1	59,6	40,4
2014	60,4	39,6	53,1	46,9	65,5	34,5	59,6	40,4
2015	60,6	39,4	52,3	47,7	65,9	34,1	59,6	40,4
2016	60,5	39,5	51,8	48,2	66,6	33,4	59,2	40,8
2017	60,2	39,8	51,6	48,4	68,3	31,7	59,2	40,8

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 25/09/2019. (Katılımcıların Sayılarının ve Fon Büyüklüğünün Sözleşme-Sertifika Türlerine ve Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı EGM'nin verilerinde 2012 yılından itibaren yer almıştır. 2015-2012 yılları arasındaki toplam değerler EGM'nin verilerinde yer almamaktadır.)

Cinsiyete göre inceleme yapıldığında, 2012 ile 2017 yılları arasında her zaman erkek katılımcı sayısının her bir sözleşme çeşidinde kadın katılımcı sayısına göre yüksek olduğu görülmektedir. Toplam sözleşme grubunda erkek katılımcıların oranı yıllar itibarıyla az da olsa düşüş gösterirken kadınların oranı yükselmiştir. Ancak sözleşme gruplarına teker teker bakıldığında bireysel sözleşmede çok fazla değişim olmazken, gruba bağlı bireysel sözleşmede erkek katılımcıların oranı düşmüş, kadın katılımcıların oranı artmıştır. İşveren grup emeklilik sertifikasında ise tam tersi durum söz konusudur yani erkek katılımcıların oranı artarken kadın katılımcıların oranı bu sözleşme grubunda azalmıştır.

3.2. Otomatik Katılım Sistemi Katılımcılarının Demografik Özelliklerinin Analizi

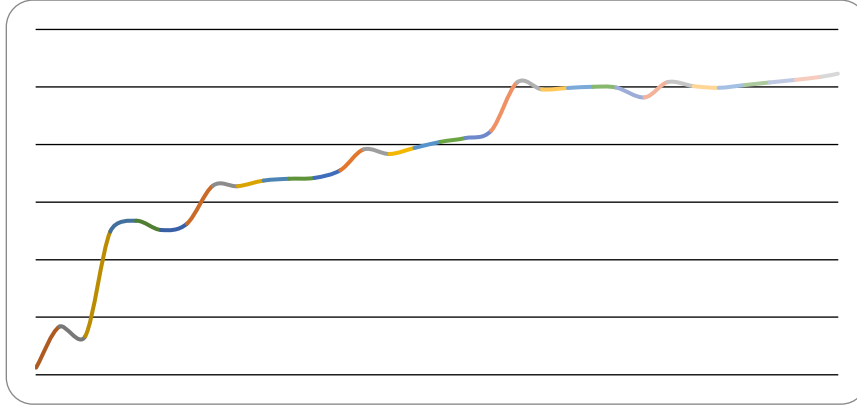
Otomatik Katılım Sistemi (OKS), aslında Türkiye ekonomisinde reel sektörde aktif çalışan kişileri kapsamaktadır. Kademeli şekilde belli tarihlerde özel ve kamu sektörü çalışanları zorunlu olarak işverenler tarafından sisteme dâhil edilmişlerdir. Katılımcının prime esas kazancının %3'ü her ay düzenli olarak sisteme aktarılır. OKS'de katılım çeşidi zorunlu olsa dahi çalışan 2 ay içerisinde cayma hakkını kullanarak veya cayma süresinin bitiminden sonra istediği zaman vergi kesintisine katlanarak sistemden çıkış yapabilir. OKS'nin gönüllü BES'ten en önemli farklarından biri; OKS'de katılımcı sayısının çalışan sayısına ve doğal olarak bu sayının sertifika (sözleşme) sayısına eşit olmasıdır. Gönüllü BES'te ise katılımcı isterse birden fazla emeklilik sözleşmesine sahip olabilir. Bu nedenle sistemdeki katılımcı sayısı ile sözleşme sayısı birbirinden farklıdır.

Bu bölümde; otomatik katılıma dâhil olan, devam eden ve cayma hakkını kullanan ya da sistemden çıkış yapan katılımcıların yaş ve cinsiyetlerine göre sertifika adetleri ve sertifika katkı tutarları incelenmiştir.

Grafik 2, Otomatik Katılım Sisteminin 2017-2019 yılı katılımcı sayılarının artış eğilimini göstermektedir. Grafik 2'den gözlenebileceği üzere, OKS'de bir önceki aya göre en yüksek artış, Şubat 2017'de daha sonrada kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların sisteme dâhil olduğu Nisan 2017'de gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre en yüksek azalış ise Mart 2017'de -%20 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonucun nedeni; otomatik katılımın zorunlu olmasına rağmen katılımcıların 2 ay içerisinde cayma hakkına sahip olması ve çoğu katılımcının bu hakkını kullanarak sistemden çıkış yapmasıdır.

Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından en son yayınlanan 20 Eylül 2019 verilerine göre ise; otomatik katılım sisteminde katılımcı ve çalışan sayısı 2019 yılının ilk dokuz ayında 240.316 kişi artarak 5.231.102 kişi olmuştur. 2019 yılında Mart ve Nisan aylarında katılımcı sayısında azalış yaşanırken diğer aylarda artış gözlenmiştir.

Grafik 2: Otomatik Katılım Sistemi'nde Katılımcı Sayıları (31.01.2017-20.09.2019)

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 27/09/2019. (Not: 2019 yılı için 31/08/2019 tarihli veri kullanılmıştır.)

Tablo 7, OKS’de devam eden sertifikaların dağılımını kadın çalışanların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre göstermektedir. 2018 yılı son verilerine göre, kadınların kamu sektöründeki sertifika adedi yani katılımcı sayısı 789 kişi azalarak 2019 yılı Eylül ayı verilerine göre 587.154 adet olmuştur. Yaş grubuna göre incelediğinde, 25 yaş altı ve 45 yaş üstü kadın katılımcı sayısının arttığı ancak genelde 25-44 yaş arasındaki katılımcıların sistemden çıktığı gözlenmiştir. Özel sektörde ise 2018 yılsonu verilerine göre, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla toplam sözleşme adedi yani katılımcı sayısı 281.958 kişi artarak 1.364.116’ya ulaşmıştır. Bu grupta dokuz ay içerisinde sözleşme adedinde en yüksek artış 25 yaş altı grupta olmuştur.

Tablo 7: Kadın Çalışanların Yaşlarına ve Cinsiyetlerine Göre OKS Devam Eden Sertifikalarının Dağılımı

Sektör	20.09.2019	KADIN				Toplam
		25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	
Kamu	Sertifika Adedi	73.465	283.501	220.461	9.727	587.154
	Sertifika Oranı	%12,5	%48,3	%37,5	%1,7	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tutarı (Bin TL)	111.935	508.588	473.545	10.646	1.104.715
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%10,1	%46,0	%42,9	%1,0	%100,0
Özel	Sertifika Adedi	577.739	416.789	359.261	10.327	1.364.116
	Sertifika Oranı	%42,4	%30,6	%26,3	%0,8	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tutarı (Bin TL)	199.996	332.202	323.033	5.945	861.178
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%23,2	%38,6	%37,5	%0,7	%100,0
Toplam	Sertifika Adedi	670.612	713.803	590.903	20.357	1.995.675
	Sertifika Oranı	%33,6	%35,8	%29,6	%1,0	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tutarı (Bin TL)	319.487	854.038	809.548	16.786	1.999.861
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%16,0	%42,7	%40,5	%0,8	%100,0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

En son açıklanan verilere göre; kadınların OKS’deki sertifikalarının toplam katkı tutarı 1.999 milyon TL’dir. Tablo 7’den de görüleceği üzere, toplamda en fazla katkı tutarı oranı %42,7 ile 25-34 yaş arasındaki kadın grubuna aittir. Sektör bazındaki verilere dikkatlice bakıldığında 35-44 yaş grubundaki kadın çalışanların gelirlerinin 25-34 yaş grubundaki kadın çalışanlara oranla yüksek olduğu ifade edilebilir. Çünkü her katılımcının prime esas kazancın %3’ü sisteme aktarılmaktadır.

Tablo 8, OKS’de devam eden sertifikaların dağılımını erkek çalışanların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre göstermektedir. 2018 yılı son verilerine göre, erkeklerin kamu sektöründeki sertifika adedi 2.703 katılımcı azalarak 2019 yılı Eylül ayı verilerine göre 861.375 kişi olmuştur. Yaş grubuna göre incelendiğinde, 25 yaş

altı ve 45 yaş üstü erkek katılımcı sayısının arttığı ancak 25-44 yaş arasındaki katılımcıların sistemden çıktığı gözlenmiştir. Özel sektörde ise, 2018 yılı verilerine göre 2019 yılı Eylül ayı itibariyle toplam sözleşme adedi yani katılımcı sayısı 626.055 kişi artarak 3.145.282 adete ulaşmıştır. Bu grupta dokuz ay içerisinde sözleşme adedinde en yüksek artış 25 yaş altı erkek katılımcı grubunda yaşanmıştır.

Tablo 8: Erkek Çalışanların Yaşlarına ve Cinsiyetlerine Göre OKS Devam Eden Sertifikalarının Dağılımı

		ERKEK				
Sektör	20.09.2019	25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	Toplam
Kamu	Sertifika Adedi	150.461	365.000	325.366	20.548	861.375
	Sertifika Oranı	%17,5	%42,4	%37,8	%2,4	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	191.676	648.307	760.922	23.565	1.624.472
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%11,8	%39,9	%46,8	%1,5	%100,0
Özel	Sertifika Adedi	1.142.315	1.087.393	888.336	27.237	3.145.282
	Sertifika Oranı	%36,3	%34,6	%28,2	%0,9	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	309.833	787.319	956.718	20.296	2.074.168
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%14,9	%38,0	%46,1	%1,0	%100,0
Toplam	Sertifika Adedi	1.329.173	1.481.317	1.235.619	48.428	4.094.538
	Sertifika Oranı	%32,5	%36,2	%30,2	%1,2	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	509.458	1.454.102	1.741.977	44.313	3.749.851
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%13,6	%38,8	%46,5	%1,2	%100,0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

En son açıklanan verilere göre; erkeklerin OKS'deki sertifikalarının toplam katkı tutarı 3.749 milyon TL'dir. Tablo 8'den de izlenebileceği üzere, en fazla katkı tutarı oranı %46,5 ile 35-44 yaş arasındaki erkek grubuna aittir. Aslında sertifika oranı incelendiğinde %36,2 ile en yüksek oran 25-34 yaş arası erkek grubuna aittir. Bu durum yüksek yaş grubunda bulunan erkek katılımcıların yüksek katkı tutarını sisteme aktardıklarını aslında ücret aralıklarının da yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 9, kadın çalışanların cinsiyet ve yaşlarına göre OKS'de cayma dâhil sonlanan sertifikalar hakkında bilgi vermektedir. Toplamda 4.240.078 kadın katılımcı cayma dâhil olmak üzere sistemden çıkış yapmıştır. Sistemden çıkış yapan kadınların toplamda %42,3'ü 25-34 yaş arasındadır ve en az çıkış yapan kadınlar ise %0,6 ile 45 yaş ve üstü grupta yer almaktadır. Kadın katılımcıların sistemden çıkması nedeniyle bireysel emeklilik fon havuzu dışına aktarılan toplam tutar ise 1.034.558 bin TL'dir.

Tablo 9: Kadın Çalışanların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre OKS Sonlanan (Cayma Dahil) Sertifikalarının Dağılımı

		KADIN				
Sektör	20.09.2019	25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	Toplam
Kamu	Sertifika Adedi	83.138	406.280	303.870	7.763	801.051
	Sertifika Oranı	%10,4	%50,7	%37,9	%1,0	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	39.680	153.887	105.838	2.095	301.503
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%13,2	%51,0	%35,1	%0,7	%100,0
Özel	Sertifika Adedi	977.345	1.332.676	971.422	17.788	3.299.232

	Sertifika Oranı	%29,6	%40,4	%29,4	%0,5	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	175.427	295.731	222.272	3.494	696.926
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%25,2	%42,4	%31,9	%0,5	%100,0
Toplam	Sertifika Adedi	1.104.990	1.795.338	1.313.591	26.158	4.240.078
	Sertifika Oranı	%26,1	%42,3	%31,0	%0,6	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	223.938	464.914	339.922	5.783	1.034.558
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%21,6	%44,9	%32,9	%0,6	%100,0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

Tablo 9 sektör bazında incelendiğinde ise, sistemden en fazla çıkışın kadın katılımcılar bazında özel sektörde olduğu göze çarpmaktadır. Özel sektörde kadınlara ait sonlanan sertifika sayısı 3.299.232 adet iken kamu sektöründe bu sayı 801.051'dir. Kamu sektöründe cayma dâhil sistemden çıkış yapan kadınların %50,7'si 25-34 yaş aralığında iken en az çıkış 45 yaş ve üstü kadın grubunda gerçekleşmiştir. Özel sektörde, sertifikalarını sonlandıran kadınların %40,4'ü 25-34 yaş aralığındadır ve 25 yaş altı ile 35-44 yaş arası sistemden çıkan kadınların oranı %29 civarlarında birbirine yakındır. Bu verilerden özel sektörde çalışan 25 yaş altı genç kadınların kamu sektöründe çalışanlara oranla tasarruf etmeye daha istekli olduğu belirtilebilir.

Tablo 10: Erkek Çalışanların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre OKS Sonlanan (Cayma Dahil) Sertifikalarının Dağılımı

Sektör	20.09.2019	ERKEK				Toplam
		25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	
Kamu	Sertifika Adedi	239.099	705.216	534.037	18.794	1.497.146
	Sertifika Oranı	%16,0	%47,1	%35,7	%1,3	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	125.266	318.506	227.455	6.119	677.347
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%18,5	%47,0	%33,6	%0,9	%100,0
Özel	Sertifika Adedi	1.993.631	3.458.381	2.572.014	48.980	8.073.006
	Sertifika Oranı	%24,7	%42,8	%31,9	%0,6	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	349.081	834.388	706.501	12.101	1.902.072
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%18,4	%43,9	%37,1	%0,6	%100,0
Toplam	Sertifika Adedi	2.306.529	4.283.370	3.188.400	68.864	9.847.163
	Sertifika Oranı	%23,4	%43,5	%32,4	%0,7	%100,0
	Sertifikaların Toplam Katkı Tut. (Bin TL)	487.017	1.182.008	957.877	18.522	2.645.426
	Sertifikaların Toplam Katkı Oranı	%18,4	%44,7	%36,2	%0,7	%100,0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

Tablo 10, sektör bazında incelendiğinde ise, sistemden en fazla çıkışın erkek katılımcılar bazında aynı kadınlarda olduğu gibi özel sektörde olduğu göze çarpmaktadır. Özel sektörde erkeklere ait sonlanan sertifika sayısı 8.073.006 adet iken kamu sektöründe bu sayı 1.497.146'dır. Kamu sektöründe cayma dâhil sistemden çıkış yapan erkeklerin %47,1'si 25-34 yaş aralığında iken en az çıkış 45 yaş ve üstü erkek

grubunda gerçekleşmiştir. Özel sektörde, sertifikalarını sonlandıran erkeklerin %42,8'i 25-34 yaş aralığındadır ve daha sonra %31,9 ile 35-44 yaş arası erkekler sistemden çıkmıştır. Bu verilerden özel sektörde çalışan 25 yaş altı genç erkeklerin aynı kadın grubundaki gibi kamu sektöründe çalışanlara oranla tasarruf etmeye daha istekli olduğu belirtilebilir.

Tablo 7'de özel sektörde çalışan ve OKS'de katılımcı kadınların devam eden sertifika yani katılımcı sayısı kamu sektörünün 2,32 katı iken sertifikaların toplam katkı tutarı 0,77 katıdır. Tablo 9'da ise OKS'de katılımcı ve özel sektörde çalışan kadınların sonlanan sertifika yani katılımcı sayısı kamu sektörünün 4,11 katı iken sertifikaların toplam katkı tutarı 2,31 katıdır. Aynı şekilde Tablo 8'de özel sektörde çalışan ve OKS'deki katılımcı erkeklerin devam eden sertifika yani katılımcı sayısı kamu sektörünün 3,65 katı iken sertifikaların toplam katkı tutarı 1,27 katıdır. Tablo 10'da ise özel sektörde çalışan ve OKS'deki katılımcı erkeklerin sonlanan sertifika yani katılımcı sayısı kamu sektörünün 5,39 katı iken sertifikaların toplam katkı tutarı 2,80 katıdır. OKS'de prime esas kazancın %3'ünün zorunlu olarak sisteme aktarıldığı varsayıldığında, özel sektör katılımcı sayılarının kamu sektörüne oranla yüksek olduğunu ama katkı tutarlarının aynı oranlarda yüksek olmadığını ortaya koyan bu bilgi; özel sektörde istihdam edilen katılımcıların ücret gelirlerinin kamu sektöründe istihdam edilenlere göre daha düşük olduğu sonucunu çıkarmamıza neden olmaktadır.

Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10 birlikte değerlendirildiğinde; TÜİK tarafından açıklanan ve kadın istihdamının erkek istihdamına oranla düşük olduğu verileri doğrulayıcı istatistikler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kat sayılardaki dengesizlik Türkiye emek piyasasındaki kadın erkek ücret eşitsizliğini de gözler önüne sermektedir.

Tablo 11, kadın çalışanların OKS'de devam eden aylık ortalama katkı tutarları hakkında bilgi vermektedir. OKS'de 25 yaş ve altı grupta ve kamu sektöründe istihdam edilen kadınların aylık katkı tutarı özel sektördekinden oldukça yüksektir. Kadınların aylık ortalama katkı tutarları 25-44 yaş grubunda ise özel sektördekinden düşük, yine 45 yaş üstü grupta ise yüksektir.

Tablo 11: Kadın Çalışanların Yaşlarına ve Cinsiyetlerine Göre OKS Sertifikalarının Sertifika Başına Aylık Ortalama Devam Eden Sertifikaların Katkı Tutarı (TL)

KADIN					
20.09.2019	25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	Toplam
Kamu	102,88	99,33	98,69	113,15	99,76
Özel	80,54	101,37	101,71	102,12	94,50
Şirketten Verisi Temin Edilemeyenler	83,55	107,66	113,96	107,44	100,53
Toplam	85,27	100,44	100,47	108,36	96,80

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

Otomatik katılım sisteminde devam eden sertifikaların aylık ortalama katkı tutarları erkek bazında Tablo 12'de incelendiğinde; sadece 35-44 yaş grubunda ve kamu sektöründe istihdam edilen erkeklerin aylık ortalama katkı tutarı özel sektördeki aynı yaş grubundan düşüktür. Diğer yaş gruplarında ise kamu sektöründe çalışan erkek katılımcı özel sektörde çalışandan daha yüksek katkı tutarını otomatik katılım sistemine aktarmaktadır.

Tablo 12: Erkek Çalışanların Yaşlarına ve Cinsiyetlerine Göre OKS Sertifikalarının Sertifika Başına Aylık Ortalama Devam Eden Sertifikaların Katkı Tutarı (TL)

ERKEK					
20.09.2019	25 Yaş Altı	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45 Yaş Üstü	Toplam
Kamu	101,71	104,68	108,29	123,81	106,01
Özel	79,98	101,49	114,41	122,50	100,28
Şirketten Verisi Temin Edilemeyenler	78,62	102,60	119,81	121,75	101,35
Toplam	84,78	102,59	112,43	123,14	102,09

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerden verisi temin edilemeyen tutar ve oranlar da toplam değerlere dâhil edilmiştir. Ancak cinsiyet ve doğum tarihi bilinemediği için EGM tarafından bu bilgiler tasnif edilememiştir.)

Her iki cinsiyet grubunda da; 25 yaş ve altındaki katılımcılar kamu sektöründe istihdam edildiklerinde özel sektöre oranla daha yüksek katkı tutarını her ay sisteme aktarabilmektedir. Kısacası bu oranlarla, kamu sektörü çalışanı katılımcının özel sektöre kıyasla daha yüksek ücrete tabi olduğu ve daha yüksek tasarruf yapabildiği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 13, cinsiyet bazında Tablo 14’de ise sektör bazında katılımcıların ücret aralıklarına göre otomatik katılım sistemine devam etme oranları ile ilgilidir.

En son açıklanan 20 Eylül 2019 verilerine göre Tablo 13 genel olarak incelendiğinde, en yüksek devam oranı %37,63 ile gelir aralığı asgari ücretten az olan erkek çalışanlara aittir. Cinsiyet ayırımına göre, kadınlarda da erkeklerde de OKS’de en yüksek devam oranı gelir aralığı asgari ücretten düşük olanlar iken yine her iki grupta da gelir aralığı asgari ücretin altı katı ve daha fazlası ile yedi buçuk katı olan katılımcılar en düşük devam oranına sahiptir. Ayrıca kadınlarda en yüksek devam oranına sahip ikinci gelir grubunun ($AÜ \leq x < 2 * AÜ$) oranı %30,79 iken üçüncü gelir grubu ($2 * AÜ \leq x < 3 * AÜ$) oranı %20,72 arasında oldukça yüksek fark bulunmaktadır. Erkeklerde ise gelir aralığına göre devam oranlarının dağılımında ikinci gelir grubunun ($AÜ \leq x < 2 * AÜ$) oranı %25,35 ile birinci gelir grubunun ($x < AÜ$) yaklaşık %12 aşağı değerindedir.

Tablo 13: Çalışanların Cinsiyetlerine ve Ücret Aralıklarına Göre OKS’de Devam Oranları (%)

20.09.2019	$x < AÜ$	$AÜ \leq x < 2 * AÜ$	$2 * AÜ \leq x < 3 * AÜ$	$3 * AÜ \leq x < 4 * AÜ$	$4 * AÜ \leq x < 5 * AÜ$	$5 * AÜ \leq x < 6 * AÜ$	$6 * AÜ \leq x < 7,5 * AÜ$	7,5 * AÜ ve üzeri	Katkı Tutarından Ücret Aralığı Tespit Edilemeyenler
Erkek	37,63	25,35	20,08	18,44	16,97	15,71	13,80	28,97	54,89
Kadın	36,78	30,79	20,72	16,58	15,62	14,36	13,45	24,01	47,41
Şirketten Verisi									
Temin Edilemeyenler	57,17	38,28	28,61	20,17	22,92	19,23	14,52	16,67	25,00
Toplam	37,37	27,06	20,24	17,92	16,59	15,32	13,70	27,58	53,10

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> Erişim Tarihi: 27/09/2019.

(*) Emeklilik şirketi çalışana ait cinsiyet, ödenen katkı payı tutarı bilgisini bildirmediğinden tasnif edilememiştir.
AÜ: Asgari Ücret

Tablo 14’de görüleceği üzere, en yüksek devam oranı %41,69 ile gelir aralığı asgari ücretin 7,5 katı ve üzeri aralığında olan kamu çalışanlarının sertifikalarında. Özel sektörde ise %37,94 oranla asgari ücretten daha düşük gelire sahip olan katılımcılar en yüksek devam oranına sahiptir.

Tablo 14: Kamu-Özel Sektör Detayında ve Ücret Aralıklarına Göre OKS’de Devam Oranları (%)

20.09.2019	$x < AÜ$	$AÜ \leq x < 2 * AÜ$	$2 * AÜ \leq x < 3 * AÜ$	$3 * AÜ \leq x < 4 * AÜ$	$4 * AÜ \leq x < 5 * AÜ$	$5 * AÜ \leq x < 6 * AÜ$	$6 * AÜ \leq x < 7,5 * AÜ$	7,5 * AÜ ve üzeri	Katkı Tutarından Ücret Aralığı Tespit Edilemeyenler
Kamu	21,66	40,25	35,31	29,35	29,44	26,67	24,17	41,69	56,63
Özel	37,94	20,93	17,17	16,41	15,40	14,75	13,52	30,92	52,31
Şirketten Verisi									
Temin Edilemeyenler	33,48	16,34	13,30	11,88	12,33	9,99	9,43	8,62	67,16
Toplam	37,37	27,06	20,24	17,92	16,59	15,32	13,70	27,58	53,10

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> Erişim Tarihi: 27/09/2019.

(*) Emeklilik şirketi çalışana ait cinsiyet, ödenen katkı payı tutarı bilgisini bildirmediğinden tasnif edilememiştir.
AÜ: Asgari Ücret

Otomatik katılım sisteminde devam eden sertifikaların il ve cinsiyet bazında ayrıca faizli veya faizsiz olarak bilgisinin verildiği Tablo 15'te ilk on il içerisinde İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol kentler dışında Gaziantep, Adana, Manisa gibi iller de bulunmaktadır.

Erkek çalışanların devam eden sertifikaları ilk 10 il verilerine göre incelendiğinde; İzmir, Antalya ve Manisa illerinde faizli sertifika sayılarının faizsiz sertifika sayılarından fazla olduğu gözlenmiştir. Kadın çalışanlarda ise; İzmir ve Antalya illeri yani ilk 10 il içinde sadece 2 ilde aynı durum söz konusudur. Faizsiz sertifika sayısı ile faizli sertifika sayısı arasındaki en yüksek fark tabii ki İstanbul ilinde ve erkek çalışan grubunda gözlenmektedir. Aynı cinsiyet grubunda; daha sonra sırasıyla Ankara ve Konya illeri gelmektedir. Kadın çalışan grubunda da aynı illerin sıralaması geçerlidir.

Tablo 15: İllere ve Cinsiyete Göre OKS Sertifikaları (Devam Eden) (İlk 10 İl)

20.09.2019 İller	Erkek			Kadın			Cinsiyet Bilgisi Yok		
	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok
İstanbul	534.112	712.545	48	297.578	432.283	30	37	41	0
Ankara	209.734	277.299	37	60.088	113.414	25	27	11	0
İzmir	125.171	81.359	4	64.052	38.921	0	11	10	0
Bursa	66.802	93.007	1	35.635	53.741	2	17	23	0
Antalya	103.325	84.431	14	47.928	40.958	2	9	5	0
Kocaeli	43.338	73.637	4	16.672	34.033	1	5	3	0
Konya	14.509	67.363	2	5.477	29.784	0	1	0	0
Gaziantep	21.240	58.192	2	6.188	16.540	0	7	6	0
Adana	33.518	36.512	6	10.640	17.540	7	10	6	0
Manisa	35.358	28.100	1	19.441	24.131	0	2	1	0
Genel Top.	1.693.435	2.400.145	958	786.200	1.208.962	513	701	1.014	0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 27/09/2019. (Şirketlerin Emeklilik Gözetim Merkezi'ni tam bilgilendirmemesi nedeniyle cinsiyet veya faiz bilgisinin bilinmediği veriler de tabloda yer almaktadır.)

Tablo 15'te erkek ve kadın verilerinin toplam değerleri incelendiğinde; ilk 10 ilde kadın ve erkek katılımcıların faizsiz sertifikaları tercih ettiği görülmektedir. OKS'de hem emeklilik şirketine hem de ilk fon dağılımına işverenlerin karar verdiği ayrıca Türkiye'de finansal okur-yazarlığın yüksek olmadığı göz önüne alındığında faizsiz sertifika tercihlerinin bireysel kararların tamamını kapsamadığı söylenebilir.

Tablo 16'da otomatik katılım sisteminde sertifikaları sonlanan katılımcıların verilerinin toplam değerleri incelendiğinde; her iki cinsiyette de yine faizsiz sertifikaları tercih edenlerin sistemden çıkış yaptığı gözlenmektedir.

Tablo 16: İllere Göre OKS Sertifikaları (Sonlanan) (İlk 10 İl)

20.09.2019 İller	Erkek			Kadın			Cinsiyet Bilgisi Yok		
	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok	Faizli	Faizsiz	Faiz Bilgisi Yok
İstanbul	1.460.830	1.728.651	34	762.385	870.312	21	368	296	0
Ankara	462.433	609.835	68	158.908	251.624	60	179	82	0
İzmir	352.010	198.551	5	169.236	97.315	3	114	52	0
Bursa	180.731	246.757	2	79.501	125.000	0	87	124	0
Antalya	209.130	191.189	1	96.792	87.867	1	63	36	0

Kocaeli	136.260	189.667	2	46.127	70.446	1	37	29	0
Konya	30.867	171.502	4	9.811	52.043	1	4	10	0
Gaziantep	57.657	159.138	3	13.152	34.367	1	31	9	0
Adana	96.321	95.777	1	32.029	36.382	1	25	27	0
Manisa	87.579	57.108	1	37.347	25.830	1	8	7	0
Genel	4.231.85	5.613.05	2.255	1.852.96	2.386.09	1.013	1.30	1.160	0
Top.	7	1	6	9	0	1.160	0	0	0

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/Erişim> Tarihi: 27/09/2019.

Erkek çalışanların sonlanan sertifikaları ilk 10 il verilerine göre incelendiğinde; İzmir, Antalya ve Adana illerinde, kadın çalışanlarda ise İzmir, Antalya ve Manisa'da faizli sertifika sayılarının faizsiz sertifika sayılarından fazla olduğu gözlenmektedir.

Sonlanan sertifikalarda faizsiz sertifika sayısı ile faizli sertifika sayısı arasındaki en yüksek fark tabii ki İstanbul ilinde ve erkek çalışan grubunda gerçekleşmiştir. Aynı cinsiyet grubunda; daha sonra sırasıyla Ankara ve Konya illeri gelmektedir. Kadın çalışan grubunda da sonlanan sertifika sayısı en yüksek olan il İstanbul olurken sıralama Ankara ve Bursa illeri şeklinde devam etmektedir.

4. SONUÇ

Gönüllü Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım sisteminde katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, gelir durumu, meslekleri, eğitim durumu ve medeni durumları, sisteme devam durumunu, katkı payı tutarını ve oranını, sertifika sayısını, sözleşme türünü etkileyebilmektedir. Sistemdeki katılımcılar lehine belirlenen ve uygulamaya konulan kanunlar veya değişiklikler; katılımcıların sisteme giriş yapmasını veya sistemde tasarruf etmeye devam etmesini etkilemektedir. Sistemdeki katılımcıların sayılarında, katkı paylarında veya gönüllü katılım ile otomatik katılım tercihlerinde yaklaşık 16 yıl boyunca değişiklikler yaşanmıştır. Ancak sonuca bakıldığında yani katılımcı sayısına ve sistemin fon büyüklüğü incelendiğinde; Bireysel Emeklilik Sistemi'nin hala istenen sayılara ulaşamadığı ve fon getirilerinde beklenen getirilerin elde edilemediği açıktır.

Sistemin verilerini açıklamaya yetkili kurum olan Emeklilik Gözetim Merkezi'nden (EGM) elde edilen verilere dayanarak katılımcıların demografik özelliklerine göre analiz yapılmıştır. Ancak EGM'de bazı verilerin ayrıntılı bir şekilde verilmemiş olması çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. Örneğin; katılımcıların medeni durumları, çocuk sayıları hakkında bilgilere rastlanmamıştır. Ayrıca bazı verilerin sistemden yürürlüğe girdiği 2003 yılından beri düzenli olarak istatistikî verilerde veya tablolarda yer almamaktadır.

Gönüllü Bireysel Emeklilik Sisteminin katılımcılarında 2017 yılına kadar sürekli bir artış olduğu görülmüştür. 2017 yılında Otomatik Katılım Sisteminin zorunlu olarak uygulanması ve 45 yaşın sınır olarak belirlenmesi nedeniyle, 45 yaş altında olan katılımcı sayısı BES'in ilk defa oransal olarak azalmasına neden olmuştur. Bu durum OKS'nin etkisinin yanında dövizin volatilitesinin yüksek olmasından dolayı yatırımın başka finansal araçlara kaymış olduğunu gösterebilir.

Gönüllü BES katılımcılarının çoğunun Marmara Bölgesi'nde ve/veya büyük şehirlerde yaşadığı belirlenmiştir. En son verilere göre, katılımcı sayısının en yüksek olduğu ilk 10 il arasında coğrafi olarak Türkiye'nin en doğusundaki il Gaziantep ilidir. Nüfus yoğunluğunun fazla olması ve büyük şehirlerde daha fazla gelir elde edebilme şansının bulunması katılımcı sayılarının diğer bölge ve şehirlere göre daha fazla olmasına etken oluşturabilmektedir.

BES'te katılımcıların mesleklerine göre sözleşme sahibi olma oranları EGM'nin verilerinde 2015 yılından itibaren verilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda ev hanımı olan ve serbest mesleğe sahip katılımcıların oransal olarak ilk iki sırada olduğu görülmektedir. Kendi sosyal güvencesini kendisi ödeyen veya sosyal güvenliği olmayan kişiler açısından BES daha cazip hale gelebilmektedir. Fon büyüklüğü açısından da ev hanımları ve serbest meslek mensubu kişiler en büyük iki grubu oluşturmaktadır.

Gelir durumlarına göre yapılan analizlerde asgari ücretin iki ve üç katı arasında gelir durumuna sahip kişilerin oransal olarak en yüksek seviyede olduğu anlaşılmaktadır. Orta gelir grubuna mensup kişilerde bireysel emeklilik özelinde tasarruf yapma eğiliminin yüksek olduğu görülmüştür. 2005 ve 2007 yıllarında asgari ücretin altında gelire sahip olanların BES katılımının yüksek olduğu görülmüştür. 2008 yılında bu

gelir grubuna sahip katılımcıların oranı hızlı bir şekilde düşerken görece yüksek gelire sahip katılımcıların oranı ise sürekli artmaktadır. Gönüllü katılımdaki sözleşme türlerinin tümünde ise erkek katılımcı sayısının kadın katılımcı sayısından fazla olduğu belirlenmiştir.

OKS'nin 2017'de başlaması nedeniyle veriler son yıllara ilişkindir. OKS'de kamuda 25-34 yaş grubu arası kadın ve erkeklerin diğer yaş gruplarına oranla OKS'de devam oranı daha yüksektir. Özel sektörde ise 25 yaş altı grubun devam oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca özel sektörde devam eden katılımcı sayısı kamunun iki katından daha fazladır. Bunun nedenleri arasında özel sektörde genç istihdamının daha yüksek olması, özel sektörde çalışmanın kamuya göre daha kolay olması söylenebilir.

Devam eden sertifikaların sertifika başına aylık ortalama katkı tutarlarına bakıldığında iki cinsiyet grubunda da 45 yaş ve üstü katılımcıların katkı tutarları daha yüksektir. Ayrıca erkeklerde ve kadınlarda gelirin artışına paralel olarak OKS'ye devam oranlarının düştüğü belirlenmiştir. Bu durumun istisnası ise en yüksek gelir grubunda bulunan katılımcılara aittir.

OKS'de kamu sektöründe asgari ücret ve asgari ücretin iki katı arasında gelire sahip katılımcıların sisteme devam oranı en yüksek düzeydedir. Özel sektörde ise, asgari ücretin altında çalışanlar ve analize konu en yüksek gelire sahip grup devam oranları yüksektir. İller bazında da bakıldığında, ilk on ilde yüksek oranda faizsiz sertifika seçildiği gözlenmiştir. OKS'de hem emeklilik şirketine hem de ilk fon dağılımına işverenlerin karar verdiği ayrıca Türkiye'de finansal okur-yazarlığın yüksek olmadığı göz önüne alındığında faizsiz sertifika tercihlerinin bireysel kararların tamamını kapsamadığı söylenebilir.

Gönüllü BES ve OKS, tasarrufların iyi bir şekilde değerlendirilebilmesi ve ikinci bir emeklilik seçeneği yaratması bakımından önemlidir. Bu sistemlere dâhil olan katılımcıların demografik özelliklerinin analizi ise Bireysel Emeklilik Sistemi'nin devamlılığının sağlanabilmesi açısından önemlidir. Katılımcıların hangi özelliklerinin, sisteme girişte ve devam etmede ne kadar etkili olduğunun ölçülmesi uzun vadede sistemin eksikliklerin belirlenmesini sağlayabilecektir. Böylece cinsiyete, mesleki duruma, gelir grubuna, yaşa göre sistem revize edilerek katılımcı sayısı arttırılabilecektir.

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin Türkiye'de sürdürülebilir olması, güvenilirliğinin artması ve doğal olarak katılımcı sayısının ve yatırım tutarlarının yükselmesi için daha etkileyici özelliklerinin olması gerekmektedir. Tasarruf etmenin ülke ekonomisi için önemi ve Bireysel Emeklilik Sistemi'nin tasarruf etme yöntemlerinden birisi olabileceği bilgisi kamu spotları, reklamlar gibi çeşitli iletişim araçları ile daha yoğun bir şekilde topluma aktarılmalıdır. Özellikle genç bireylerin 56 yaşına kadar tasarruf yapabileceği, yatırıma yönlendirilen katkı paylarının daha uzun süre sistemde kalabileceği ve emeklilik yatırım fonlarının uzun vadede daha iyi gelişebileceği ile getirilerinin yükselebileceği düşünülerek, gençlerin sisteme girişleri, çıkışları veya caymaları ile ilgili özel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, <https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Teknik/sis/BES%20Kanunu-17012019.pdf>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Barr, N. and Diamond, P. (2008). Reforming Pensions: Principles and Policy Choices, International Social Security Review (ISSR), November, pp. 1-24, https://www.researchgate.net/publication/227466905_Reforming_Pensions_Principles_and_Policy_Choices, Erişim Tarihi: 27/09/2019
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2012). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2013). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2014). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2015). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2016). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu (2017). Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/yillik-gelisim-raporlari/>, Erişim Tarihi: 25/09/2019.
- Emeklilik Gözetim Merkezi [EGM], www.egm.org.tr, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>Erişim Tarihi: 25/09/2019.

- Şahin, Ş., Rittersberger Tılıç, H. and Elvere, A. Y. (2010). "The Individual Pension System In Turkey: A Gendered Perspective". Ekonomik Yaklaşım, Cilt: 21, Sayı: 77, ss. 115-142.
- Yemez, İ. ve Akdoğan, M. Ş. (2019), "Bireysel Emeklilik Sistemi Satın Alma Tercihlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi". Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Cilt: 20, Sayı: 1, ss. 104-118.